

1990'lılar ya da Milenyum Kuşağı

Türkiye'de geçmişe göre mizahın, sosyal medyanın daha yaygın kullanımını söz konusu. Bundan dolayı protesto kültürümüz olgunlaşıyor, toplumsal hareketler dönüşüyor

HAKAN YÜCEL*

Toplu bir kurgu olan gençlik, sosyal bilimlerde muğlak bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle Fransız toplumbilimci Pierre Bourdieu, yaş/kuşak kimliklerinin belirlenmesindeki keyifliliğini, gençlik ve yaşlılık kategorilerinin toplumsal olarak ve çapımsal süreçinde kurgulandığını belirtmek için: "gençlik sözden ibarettir" demiştir. Dolayısıyla gençlik kategorisi homojen bir kategori olarak değil, kültürel ve sınıfsal farklılıkların çoğulluk içinde okunmalıdır, ancak kuşak kavramıyla belli düzeyde ortaklaşmalardan da söz edilebilir.

TEHDİT GENÇLİK/KAYNAK GENÇLİK

"Tehdit olarak gençlik" algısı ve bunun üzerine inşa edilen araştırmalar ve politikalar gençliği tutarsızlık, biyolojik ve zihinsel kargaşa ile biçimlenmiş bir yaş dönemi içindeki toplumsal grup olarak ele alır. Bu bağlamda gençler bedenlenmesi ve karar mekanizmalarına katılmalarını engellemesi gereken bir toplumsal grup olarak değerlendirilir.

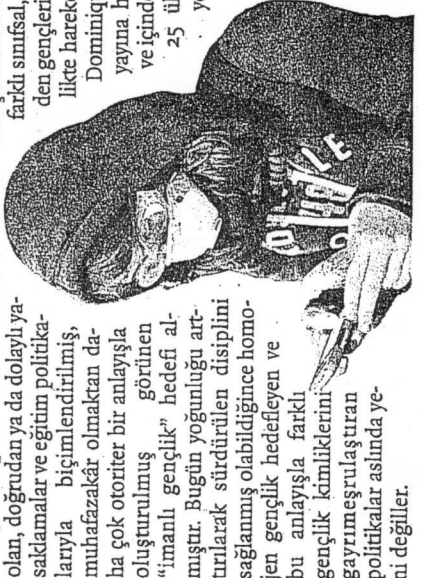
Herhangi bir toplumsal grubu "kaynak" olarak değerlendirmeye yaklaşımı ise, onun iş mekanizmalarını, sorunlarını çözüme pratiklerini ciddiye alma, söylemlerini, pratiklerini öne çıkarmayı önceden konumlandırılmama çabasının, daha geniş ölçekte toplumsal sorunu onun parçalarından birinden hareketle anlama çabasının ifadesidir. Bu bağlamda "kaynak olarak gençlik" (Jeu-nesse comme ressource) yaklaşımına göre gençlik "toplumsal kaynak" olarak değerlendirilmektedir. Alain Vulbeau'nun tanımladığı "kaynak olarak gençlik" yurtsaşlık bağlamında gençler ile demokratik yaşamın kurulumunu arastırarak karşılaştıkça yaşamına gönderme yapar, katılımı önemser.

KUŞAK-GENÇLİK

Toplumsal kurgu özelliğini gözden kaçırmaksızın, gençliği hem sınıfsal, kültürel farklılıklar üzerinden çoğul olarak okumak

hem de kuşak kavramı bağlamında ele alıp değerlendirmek mümkündür. Kuşak üzerinden gençliği okumak, sosyal bilimlerde sıkça başvurulan ve toplumsal bir kategori olarak gençliği anlamamızı kolaylaştıran elverişli bir yöntemdir. Ancak gençliği kuşak üzerinden okumak, belli bir dönemde yaş itibarıyla genç olanların kuşak oluşturduğu anlamına gelmez. Bu bakımdan İstanbul Belediye Başkanı Kadir Topbaş'ın Gezi Parkı Direnişimi yorumlarken söylediği "Ben de '68 kuşağının bir temsilcisi olarak" sözü yanlış bir kuşak tanımından kaynaklanmaktadır. Kuşaklar, 1968 kuşağı örneğindeki gibi, önemli dönüşümlerin yaşandığı tarih ya da dönemler merkeze alınarak okunmaktadır. Bu ortaklaşmanın içinde bulunmayanlar yaşça yakın olsalar da toplumsal kuşağın birleşmeleri değildir.

1990'lı yıllarda doğanlar çocukluk dönemlerinin önemli bir kısmını ve halen süren gençliklerini AKP hükümetleri döneminde yaşamaktadırlar. 2000'li yılların başları ve imkanları bugününün gençliğinin önemli bir bölümünü anlamamızda önemli unsurlar oluşturmaktadır. 2000'li yıllar Türkiye'sinde 1980'e kadar varlığını sürdüren ve "Cumhuriyetin bekçisi" gençlik mitinin yerini yine Foucault'un bir okumayla "disiplin toplumu"unun unsuru olan, doğrudan ya da dolaylı yadsaklamalar ve eğitim politikalarıyla biçimlendirilmiş, muhafazakar olmaktan daha çok otoriter bir anlayışla oluşturulmuş görünen "imanlı gençlik" hedefi almıştır. Bugün yoğunluğu artırlarak sürdürülen disiplini sağlanmış olabildiğince homojen gençlik hedefleyen ve bu anlayışla farklı gençlik kimliklerini gayriemeşrulaştıran politikalar altında yenidir.

Hatırlanacağı üzere 1990'lı yıllardan itibaren gençlik kaynaklı altkültürler üzerinden kimliklenen gençlik grupları da sadece dışlanmaya tabii tutulmakla kalmayıp aynı zamanda tehdit olarak da algılanmış medya tarafından hedef gösterilmiştir: "satanizm" tartışmalarında çok açık bir şekilde "tehdit algısının" nasıl gençlik altkültürlerine karşı toplumsal histeriyi dönüştürdüğü görülmüştür. Etnik, dinsel azınlıklara mensup gençler de genç ve azınlık mensubu olmayan gençler de genç ve birlikte yaşamakta bunlarla baş etmek için stratejiler geliştirmek zorunda kalmaktalar. İmanlı gençlik / ünereci gençlik tartışmaları da bu anlamda değerlendirilebilir. Bugünlerde daha da göze çarpan ama özellikle Tutuklu Öğrencilerin sayısının artmasıyla son yıllarda zaten birçok örneği gördüğümüz eylemleri 1970'lerin Fransa'sında öğrenci eylemleri için geliştirilen terim olan "samimi apolitizm" [apolitisme sincère] terimiyle anlaşılabilirliği düşündürüyor. Jean-Paul ve Claudine Bascly'nin tanımıyla, samimi apolitizm, öğrencevin savunulması için etkinlik argüman çerçevesinde sorulmuş çözümü için birleşmek için de apolitik olmak gerektir-anlayışıyla oluşmuş stratejilerdir. Gezi Parkı gençlerini çıkarlar değil değerler birleştirmektedir. Başka türü bu denli farklı sınıfsal, ideolojik, kültürel kökenden gençlerin bir arada durması ve birlikte hareket etmesi çok güç olurdu.

Dominique Reyné'nin yönetiminde yayına hazırlanıp 2011'de basılan ve içinde Türkiye'nin bulunduğu 25 ülkeli kapsayan nicelikle yöntemle gerçekleştirilmiş bir araştırmadan verileri bize bu taktiği anlam-sızlaştıran oldukça ilginç veriler sunmaktadır. Araştırmaya göre Türkiye'deki gençlerin yüzde 63'ü ideal toplumun kişisel performan-

den gençlerin bir arada durması ve birlikte hareket etmesi çok güç olurdu.

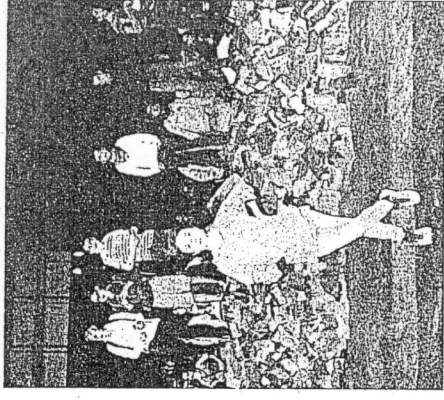
Dominique Reyné'nin yönetiminde yayına hazırlanıp 2011'de basılan ve içinde Türkiye'nin bulunduğu 25 ülkeli kapsayan nicelikle yöntemle gerçekleştirilmiş bir araştırmadan verileri bize bu taktiği anlam-sızlaştıran oldukça ilginç veriler sunmaktadır. Araştırmaya göre Türkiye'deki gençlerin yüzde 63'ü ideal toplumun kişisel performan-

sin ödüllendirildiği bir toplum değil de zenginliklerin hakkamyeti olarak dağıldığı bir toplum olduğunu düşünerek bu anlamda araştırma yapılan 25 ülkelen gençleri arasında da toplumsal duyartılılık açısından birinci gelmektedir.

MİZAH VE MUHALEFET

Türkiye'de geçmişe göre mizahı, sosyal medyayı, sanatı güçlüde daha yaygın olarak kullanılan toplumsal hareketler söz konusudur. Bu nedenle, Gezi Parkı eylemlerinde de tanık olduğumuz gibi, 1990'lı yıllardan bu yana protesto kültürümüz önemli bir dönüşüm geçirmektedir. Barışçı eylemler, mizahın, sanatın ve sosyal medya kullanımının gününe daha da artmakta, birbirinden son derece farklı gruplar aynı eylem içinde bir araya gelebilmektedir. Protesto kültürümüz olgunlaşıyor, toplumsal hareketler dönüşüyor.

Küresel bir bağlam oluşturulan neoliberal krizin son yıllarda gençlik hareketlerindeki benzerliğin önemli bir etkeni olduğu söylenbilir. Neoliberal düzen, farklı ülkelerde farklı şekillerde tezahür etse de, gençlerin açından daraltılmaktadır. Dolayısıyla birçok toplumsal sorun doğrudan ya da dolaylı olarak küreseldir. Örneğin somut bir örnek olarak Gezi Parkı örneğinde gördüğümüz kent-sel dönüşüm örneği, neoliberal düzenin ya-

ratığı küresel kent olgusuyla ilintilidir. Sadece bir iletişim aracı olmakla kalmayıp gençlerin etkin olduğu bir mücadele alanı olan ve fiziksel alanla bütünleşen sosyal medya aracılığıyla küresel düzeyde iletişimin ve dayanışmanın mümkün olmasının yanı sıra küresel etkiye sahip bir düzenin mağdurlarının birlikte hareket etmesini de doğal bir durum olarak kabul etmemiz gerekir. Gezi Parkı Direnişi yerel olduğu kadar, ulusal ve küresel ölçekte bir toplumsal hareket doğurabilmiştir. Bu nedenden ötürü sermayenin küreselleştirdiği bir dünyada sermayenin hayatı kuşatıcı etkilerine karşı mücadeleden de küreselleşmesini, dayanışma ağlarının kurulmasını da komployla açıklamak eğer bir "dezenformasyon" gayretinin ürünü değilse, küreselleşmenin egemen aktörlerini, küreselleşme sürecini, sürecin mağdurları kadar kavrayamadıklarını gösteriyor. Gençlerden öğrenelim....

* Yrd. Doç. Dr. Galatasaray Üniversitesi

Yeni toplumsal hareketler

YENİ toplumsal hareketleri işçi-seniorler, kezi-eski tip toplumsal hareketlerden kopmuş değil süreklilik bağlamında okunmalıdır. Mustafa Kemal Coşkun'un tabiriyle Yeni Toplumsal Hareketler doğrudan bir sınıfsal tepile ortaya çıkmasalar bile aktörleri sınıfsal kimlik(ler) taşıyor ve sınıflar arası ittifaklar oluşturuluyor. Daha de önemlisi, Yeni Toplumsal Hareketlerin "değer" ya da "kültürel

kimlik" taleplerinin ekonomik yapıdan onun oluşturduğu hiyerarşik düzenden uzaklaşmıyor, dolaylı sonucu olması nedeniyle sınıfsal mücadeleyle ilgili kalmaktadır. Alain Touraine'in "Programlanmış toplum" olarak tanımladığı, sanayi sonrası toplumda sınıfların yanında dışlanma da temel toplumsal sorun olarak yerini almış sınıfsal çelişkiler yok olmayıp karmaşıklaşmıştır.